

Met de mantel der liefde

Van Woensel, A. (2006). *Met de mantel der liefde. Een analyse van de combinatie werk en mantelzorg/kinderzorg in Vlaanderen*. Eindrapport Steunpunt WAV.

Anno 2005 verlenen 169 000 Vlamingen (15-64 jaar) op regelmatige basis mantelzorg aan hulpbehoevende kennissen of verwanten. Dit is 4,3% van de bevolking. Mantelzorg is de zorg die mensen verlenen buiten het kader van een beroep en van een vrijwilligersorganisatie aan zorgbehoevende huisgenoten, familieleden, vrienden, kennissen en buren, met uitzondering van gezonde kinderen (Potting, 2001; Jacobs & Lodewijckx, 2004). Vrouwen zijn beduidend vaker actief in deze informele zorg dan mannen. Het aandeel mantelzorgers in de bevolking bedraagt bij vrouwen 5,2%. Mannen houden het op 3,4%.

dan de werkenden (3,9%). Niet-werkende vrouwen zijn het vaakst actief als mantelzorger (5,7%). Van de niet-werkende mannen verleent 3,9% informele zorg. Ook bij de werkenden nemen vrouwen het voortouw met 4,8%, tegenover 3,2% bij mannen (figuur 1).

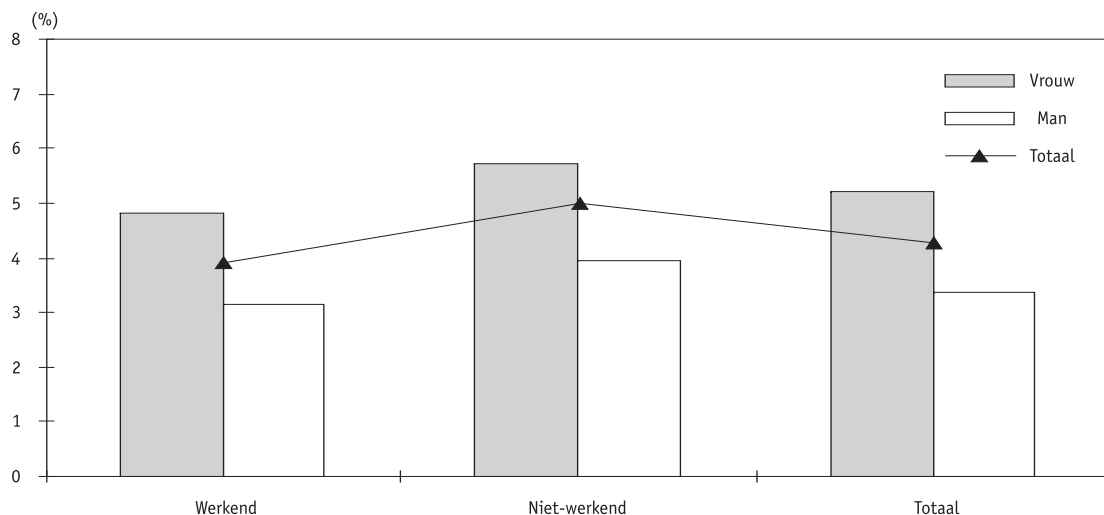
Hoewel de werkenden als groep in relatieve termen minder vaak mantelzorg verlenen dan de niet-werkenden, tellen zij in absolute aantallen meer mantelzorgers in hun

Naar arbeidsmarktpositie uitgesplitst, verlenen de niet-werkenden met 5% duidelijk vaker mantelzorg

rangen dan de niet-werkenden. Anno 2005 zijn er in het Vlaams Gewest 99 800 werkende mantelzor-

Figuur 1.

Aandeel mantelzorgers in de bevolking (15-64 jaar) naar sekse en arbeidsmarktpositie (Vlaams Gewest, 2005)

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, EAK Module ‘Combinatie Werk en Gezin’ (Bewerking Steunpunt WAV)

gers tegenover 69 200 niet-werkende. Getalsmatig vormen de werkenden dus de belangrijkste groep vanuit mantelzorgperspectief.

Zorgverantwoordelijkheden kunnen een bepalende factor zijn in de beslissing om al dan niet betaald werk te verrichten, evenals in het aantal uren dat men in een job wil investeren. Voor 42,5% van de mantelzorgers in België (15-64 jaar) heeft de reden om niet te werken of om niet meer uren te werken te maken met zorgopvang. Dit kan een tekort aan zorgopvang inhouden, maar ook de kostprijs en de kwaliteit kunnen een reden zijn. Het kan hierbij zowel gaan om onbetaalde als om betaalde zorgopvang.

Werkzaamheidsgraad van mantelzorgers

Net geen zes op de tien mantelzorgers hebben een betaalde baan (59%). De werkzaamheidsgraad van mantelzorgers ligt hiermee duidelijk lager dan die van niet-mantelzorgers (65,1%). Zowel mannen als vrouwen zijn beduidend minder vaak aan het werk wanneer ze zichzelf mantelzorgers noemen.

Bovendien ligt de werkzaamheidsgraad van mantelzorgers op elke leeftijd lager dan die van niet-mantelzorgers. Wel zien we hier enkele opvallende

verschillen naar sekse. De werkzaamheidsgraad van mannen ligt in elke leeftijdsgroep aanzienlijk lager wanneer ze mantelzorg verlenen dan wanneer ze dit niet doen. Bij vrouwen ligt de werkzaamheidsgraad van mantelzorgers alleen lager in de jongste leeftijdsgroep (25-39 jaar). Bij de vrouwelijke veertigers is het omgekeerde het geval. Hier zijn niet-mantelzorgers met 74,9% iets minder vaak aan het werk dan mantelzorgers (78,6%). Vrouwen van boven de vijftig kennen als mantelzorgers (34,5%) en als niet-mantelzorgers (34,8%) ongeveer dezelfde werkzaamheidsgraad. Bij vrouwen ouder dan veertig, nota bene de groep die het vaakst actief is als mantelzorgers, blijkt het verlenen van mantelzorg relatief onafhankelijk te zijn van het hebben van een betaalde baan. Dat vrouwen vaak deeltijds werken is hier niet vreemd aan. Deeltijds werkende vrouwen kunnen het geen tijd hebben omwille van een betaalde baan moeilijker claimen. Daarenboven blijkt uit onderzoek dat het hebben van een betaalde baan voor mannen vaak een voldoende reden is om geen zorgtaken te moeten opnemen, terwijl dit voor vrouwen veel moeilijker is (Potting, 2001).

Mantelzorgers hebben een lagere werkzaamheidsgraad dan niet-mantelzorgers en dit geldt ongeacht het onderwijsniveau. Bij hooggeschoolden is dit verschil wel merkbaar kleiner dan bij laag- en middengeschoolden. Of zij een betaalde baan hebben,

Tabel 1.

Werkzaamheidsgraad van mantelzorgers en niet-mantelzorgers (15-64 jaar) naar sekse, leeftijd en onderwijsniveau (Vlaams Gewest; 2005)

	Mantelzorgers			Geen mantelzorgers		
	Vrouw	Man	Totaal	Vrouw	Man	Totaal
15-64 jaar	53,6	67,3	59,0	57,9	72,1	65,1
15-24 jaar	nb	nb	nb	nb	nb	nb
25-39 jaar	74,7	80,3	77,7	81,2	92,6	87,0
40-49 jaar	78,6	85,1	81,3	74,9	92,5	83,9
50-64 jaar	34,5	47,8	39,3	34,8	58,3	46,9
Laaggeschoold	36,2	56,9	43,9	40,4	66,7	53,6
Middengeschoold	56,4	68,2	62,0	70,2	86,9	78,8
Hooggeschoold	79,3	82,3	80,4	83,9	90,1	87,1

Noot: De werkzaamheidsgraden naar onderwijsniveau zijn beperkt tot de 25-64-jarigen.

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, EAK Module ‘Combinatie Werk en Gezin’ (Bewerking Steunpunt WAV)

hangt dus in mindere mate samen met het verlenen van mantelzorg dan bij lageropgeleiden. Onderzoek toont aan dat lageropgeleiden vaker hun betaalde baan (gedeeltelijk) opgeven om prioriteit te geven aan mantelzorg. Omdat zij vaker een minder goed betaalde baan hebben, weegt de winst van een job voor hen minder op tegen de baten van het zorgen voor een zorgbehoevende persoon (Jacobs & Lodewijckx, 2004).

Mantelzorgers zijn niet alleen minder vaak aan het werk dan niet-mantelzorgers, we vinden ze ook vaker terug in de werkloosheid (niet in tabel). De totale werkloosheidsgraad van niet-mantelzorgers bedraagt 5,1%. Bij mantelzorgers loopt dit cijfer op tot 6,9%.

De EAK: een schat aan informatie

De analyses in dit rapport zijn gebaseerd op de data van de Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK) van de FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie. De EAK is een sociaaleconomische enquête bij 48 000 huishoudens met als voornaamste doelstelling de bevolking op arbeidsleeftijd in beeld te brengen. In 2005 namen in België 44 411 huishoudens of 88 695 personen van 15 jaar en ouder deel. Voor het Vlaams Gewest gaat het om een effectieve

steekproef van 21 748 huishoudens of 45 077 personen. De EAK maakt deel uit van de Europese steekproefenquête naar de actieve bevolking die door Eurostat, de statistische dienst van de Europese Unie, worden gecoördineerd. Het grote voordeel van de EAK ten opzichte van administratieve gegevens is dat er veel kwalitatieve informatie kan worden vergaard en dat de resultaten internationaal vergelijkbaar zijn. Jaarlijks vindt er in het tweede kwartaal naast de basisvragenlijst bovendien een extra bevraging plaats over een specifiek, arbeidsmarktgerelateerd onderwerp (een zogenaamde ad hoc module). In 2005 was het onderwerp van deze module de combinatie van werk en zorg, waarbij zowel mantelzorg als kinderzorg in het vizier kwamen. Dit WAV-eindrapport kwam tot stand op basis van deze ad hoc module.

Annick Van Woensel
Steunpunt WAV

Bibliografie

- Jacobs, T. & Lodewijckx, E. (2004). *Zicht op zorg. Studie van de mantelzorg in Vlaanderen in 2003*. Brussel: Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie.
- Potting, M. (2001). *Van je familie... Zorg, familie en sekse in de mantelzorg*. Z.p.: Aksant.